

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENDĀ LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

LARA 2010

MARAGA: 70

TSHIFHINGA: awara 2

Bammbiri ili li na masiatari a 16.

PFESANI

Vhalani ndaela dzi tevhelaho nga vhuronwane ni sa athu u fhindula mbudziso:

1. Ni songo lingedza u vhala bammbiri lothe. Tolani siatari la ZWI RE NGOMU ni swaye nomboro dzo disendekaho kha bugu dze na guda nwaha uno. Nga murahu, ni vhale dzimbudziso uri ni kone-ha u fhindula idzo dzine na funa.
2. Bammbiri lo vhumbwa nga khethekanyo NNA:

KHETHEKANYO YA A: Nganea	(35)
KHETHEKANYO YA B: Dirama	(35)
KHETHEKANYO YA C: Nganeapfufhi	(35)
KHETHEKANYO YA D: Vhurendi	(35)
3. Tevhedzani ndaela dzo nwalwaho mathomoni a khethekanyo inwe na inwe nga vhuronwane.
4. Fhindulani mbudziso u bva kha khethekanyo MBILI dzo fhelela, mbudziso NTHIHI-NTHIHI u bva kha INWE NA INWE ya idzo khethekanyo MBILI. (Kha KHETHEKANYO YA D: Vhurendi, ni fhindule mbudziso MBILI.) Shumisani mutevhe wa u sedzulusa uri ni thusee.
5. Nomborani phindulo dzanu nga ndila ye mbudziso dza nomborwa ngayo.
6. Thomani khethekanyo INWE na INWE kha siatari LISWA.
7. Nwalani nga vhudele, nahone zwi no vhalea.
8. Ndangatshifhinga yo anganyiwaho: Shumisani minetse i re henefho kha 60 kha khethekanyo inwe na inwe.
9. Vhulapfu ha mbudziso ndapfu: Maipfi a u bva kha 250 u swika kha 300.

ZWI RE NGOMU

Ni fanela u fhindula mbudziso MBILI ni tshi khou shumela maraga dza 70, hu fhindulwa mbudziso NTHIHI kha lushaka luñwe na luñwe lwa bugu dze na vhala.

KHETHEKANYO YA A: NGANEA: <i>U TSHILA NDI U VHONA</i> – RN Madadzhe Fhindulani mbudziso NTHIHI inwe na inwe.		
MBUDZISO 1: <i>U tshila ndi u vhona</i>	Mbudziso ndapfu	Maraga: 35
KANA		
MBUDZISO 2: <i>U tshila ndi u vhona</i>	Mbudziso pfufhi	Maraga: 35
KANA/NA		
KHETHEKANYO YA B: DIRAMA: <i>FINDINKODO</i> – TT Mudau Fhindulani mbudziso NTHIHI inwe na inwe.		
MBUDZISO 3: <i>Findinkodo</i>	Mbudziso ndapfu	Maraga: 35
KANA		
MBUDZISO 4: <i>Findinkodo</i>	Mbudziso pfufhi	Maraga: 35
KANA/NA		
KHETHEKANYO YA C: <i>NGANEAPFUFHI: ZWA VHUTSHILO</i> – NA Milubi na LL Mafenya Fhindulani mbudziso NTHIHI inwe na inwe.		
MBUDZISO 5: <i>Wo mu nonela</i>	Mbudziso ndapfu	Maraga: 35
KANA		
MBUDZISO 6: <i>Lwone a lwo ngo vha ita zwituku</i>	Mbudziso pfufhi	Maraga: 35
KANA/NA		
KHETHEKANYO YA D: VHURENDI Fhindulani mbudziso MBILI dziñwe na dziñwe.		
MBUDZISO 7: Tsho phulea	Mbudziso pfufhi	Maraga: 17½
KANA/NA		
MBUDZISO 8: Kha Cyril Ramaphosa	Mbudziso pfufhi	Maraga: 17½
KANA/NA		
MBUDZISO 9: Dwadze Tshifu	Mbudziso pfufhi	Maraga: 17½
KANA/NA		
MBUDZISO 10: Tshelede	Mbudziso pfufhi	Maraga: 17½

MUTEVHE WA U SEDZULUSA

KHETHEKANYO	MBUDZISO	TSHIVHALO TSHA PHINDULO TSHO TEAHO	✓
A: Nganea (mbudziso ndapfu KANA pfufhi)	1 – 2	1	
KANA/NA			
B: Dirama (Mbudziso ndapfu KANA pfufhi)	3 – 4	1	
KANA/NA			
C: Nganeapfufhi (Mbudziso ndapfu KANA pfufhi)	5 – 6	1	
KANA/NA			
D: Vhurendi	7 – 10	2	

KHETHEKANYO YA A: NGANEA

U TSHILA NDI U VHONA – RN Madadzhe

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha idzo dzi re afho fhasi.

MBUDZISO 1 (Mbudziso ndapfu)

Sengulusani ndila ye siangane na fhethuvhupo zwa thusedza ngayo kha kubveledzele kwa muanewadendele.

[35]

KANA

MBUDZISO 2 (Mbudziso pfufhi)

Vhalani mafhungo a tevhelaho uri ni kone u fhindula mbudziso dzi a tevhelaho:

“Ni nga si tou nnyita-vho nga u tou ralo Mashudu.”

Mpho u amba mafhungo aya a tshi humbula zwine zwa nga mu bvelela. Arali mafhungo aya a bviswa kha guranda, mudi wawe u do pwashea, dzina lawe li do tshinyala, tshirunzi tshawe tshi do wa.

“Zwino uri hezwi zwithu zwi si itee,” Mashudu u isa phanda na u amba, “vhone vhunga vho nkhakhela nga u rali, vha do di tou mpha-vho masheleni a zwigidi zwivhili, riwaha muwe na muwe, u swika i tshi vha mitanu; naho tshelede i sa do fhodza mbilu yanga, yone-vho i do di ri thoyoyo zwituku.”

“Zwigidi zwivhili zwo dalesa, mphungudzeleni.”

Ndi khou amba lwa u fhedzisa, nga Musumbuluwo ndi khou toda zwigidi zwivhili, zwo tou ralo, hu songo tahela na peni. Arali vha sa mpha, nga Lavhuvhili, vha do vhona na u vhalo lungano.”

Mashudu o ri u ralo, a mbo di rwa a tshi sendedza.

- 2.1 Bulani dzina la hodela ye mafhungo aya a bvelela khayoy. (1)
- 2.2 Mushumo wa Mpho ndi ufho? (1)
- 2.3 Ndi zwifho zwe Mpho a vha a khou ita zwine Mashudu a khou mu kaidza khazwo? (2)
- 2.4 Nani zwithu ZWIRARU zwine zwa nga bvelela arali mafhungo a Mpho a andadzwa kha dziguranda. (3)
- 2.5 Sumbedzani vhushaka vhune ha vha hone vhukati ha Maria na Mashudu. (2)

- 2.6 Maria o vha a tshi shuma mini? (1)
- 2.7 Ndi zwifhio zwe Mpho a khakhela ngazwo Mashudu? (2)
- 2.8 Tshelede ine Mashudu a khou tḱḱa kha Mpho ndi vhugai nga ṱwaha? (1)
- 2.9 Tshelede ine Mashudu a khou tḱḱa kha Mpho ndi ya mini? (2)
- 2.10 Tshelede iyi i tea u badelwa tshifhinga tshingafhani? (1)
- 2.11 Mbudziso dzi tevhelaho dzi fhinduleni nga *Ee* kana *Hai*, ni dovhe ni tikedze phindulo yaṅu:
- 2.11.1 Mashudu o vha a tshi hola tshelede tḱuku kha ya Mpho. (2)
- 2.11.2 Vho-Phophi ndi musadzi wa Mashudu. (2)
- 2.11.3 Mashudu o lovha nga u tou ḱihunga. (2)
- 2.11.4 Nḱḱiso ndi khonani ya mbiluni ya Mashudu. (2)
- 2.12 Ndi zwifhio zwi sumbaho uri Mpho o vha a sa khou fushea nga u bvisa tshelede? (2)
- 2.13 Ni vhona unga Maria o takalela lufu lwa Mashudu? Tikedzani. (2)
- 2.14 Nga u vhona haṅu, ndi ngani zwi songo konḱa uri Mpho a funane na Maria? (2)
- 2.15 Mashudu o vha a tshi funesa tshelede u fhirisa Maria. Fhungo ḱḱi ni a tendelana naḱo? Tikedzani phindulo yaṅu. (3)
- 2.16 Arali inwi no vha ni Mashudu, no vha ni tshi ḱḱo ita mini musi Mpho o ni dzhiela musidzana waṅu? (2)
- [35]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 35

KANA/NA

KHETHEKANYO YA B: DIRAMA

FINDINKODO – TT Mudau

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha idzo dzi re afho fhasi.

MBUDZISO 3 (Mbudziso ndapfu)

Talutshedzani uri muniwali o kona u gumafhi u bvisela khagala khudano ya dirama iyi.

[35]

KANA

MBUDZISO 4 (Mbudziso pfufhi)

Vhalani mafhungo a tevhelaho uri ni kone u fhindula mbudziso dzi a tevhelaho.

Muthumukhulu:	No thanya a no ngo thanya. Zwenezwi ni tshi bva kha khabinethe ni ruma vhazwala vha vhoiwe uri vha bvisela tshede maragani, u itela u ri tshinya dzina, hu u itela u disa ndado fhedzi.
De Wit:	Rine ro diimisela u fhata. Maraga u waho ayo a si ashu. Ndi vhudifhinduleli ha muvhuso na vhoramabindu. Ebo, vhatu rine litshani u ri shata. Ndi ngazwo ro bva kha muvhuso hoyu ngauri zwithu zwi tshi tshinyala ri do sumbwa nga minwe ya misumbavhaloi.
Muthumukhulu:	Ni a funa kana a ni funi, rine ri do li fhata heli shango. Ni a pfuluwa kana a ni pfuluwi, ri do di bvela phanda na mbekanyamushumo dzashu dza takula tshiimo tsha zwishai.

- 4.1 Ndi nnyi ane a khou dibvisa kha khabinethe? (1)
- 4.2 Bulani vhatu vhane vha vha na vhudifhinduleli ha u wa ha maraga. (2)
- 4.3 Sumbudzani zwine vhatshena vha nga ita uri ikonomi i we. (2)
- 4.4 Ndi ngani vhatu vha tshi vhangisana kha zwa politiki? (1)
- 4.5 Topolani mafhungo MAVHILI a sumbaho uri murangaphanda wa vharema ha khou luvheledza vhatshena. (4)
- 4.6 Sumbudzani hune havha vharangaphanda vhavhili vha politiki vha fhambana hone. (4)

- 4.7 Talutshedzani zwiitisi zwine zwa ita uri De Wit a dibvise kha khabinethe. Buletshedzani ZWIRARU. (3)
- 4.8 Mbudziso dzi tevhelaho dzi fhinduleni nga *Ee* kana *Hai*, ni dovhe ni tikedze phindulo yaṅu:
- 4.8.1 Muthumukhulu ndi munna wa mutshena. (2)
- 4.8.2 Madzangano o vha a tshi khoulwela vhurangaphanda. (2)
- 4.8.3 Vhatshena vho vha vha tshi kandedza vharema. (2)
- 4.9 Ndivho ine muriwali a khoulwela u bvisela khagala buguni iyi ndi ifhio? Talutshedzani. (2)
- 4.10 Fhindulani mbudziso iyi nga u topola mbuno dzine dza anana na mafhungo a buguni iyi ya dirama kha mutevhe wa mafhungo we na newa afho fhasi: topolani mbuno NNa kha idzo dzo newaho:
- 4.10.1 Muthumukhulu o vha e muphuresidenthe wa Lihoro Livhusi.
- 4.10.2 Mabulayo o fhela nga murahu ha mbofholowo.
- 4.10.3 Phindile o vha e lekitshara ya Vista.
- 4.10.4 Vho-Coetzee a si murado wa Lihoro la Lushaka.
- 4.10.5 Sarafina yo lambedzwa nga milioni dzi fhiraho fumi dza dzirannda.
- 4.10.6 Skosana ndi murangaphanda wa Lihoro la Madimokirati. (4)
- 4.11 U ya nga kuhumbulele kwanu, ni vhona unga politiki ndi tshithu tsha ndeme? Tikedzani phindulo yaṅu. (3)
- 4.12 Zwine zwa khoulwela buguni iyi ya dirama zwi a tendisea? Tikedzani. (3)
- [35]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 35

KANA/NA

KHETHEKANYO YA C: NGANEAPFUFHI

ZWA VHUTSHILO – NA Milubi na LL Mafenya

Fhindulani mbudzo NTHIHI kha idzo dzi re afho fhasi.

MBUDZISO 5 (Mbudozo ndapfu)

WO MU NONELA

Talutshedzani ndila ye munwani a i shumisa kha u bvisela khagala kubveledzele kwa vhabvumbedzwa kha nganeapfufhi iyi.

[35]

KANA

MBUDZISO 6 (Mbudozo pfufhi)

LWONE A LWO NGO VHA ITA ZWITUKU

Vhalani mafhungo a tevhelaho uri ni kone u fhindula mbudzo dzi a tevhelaho.

Mme awe vho no vha lwatsi. Vho onda vho fhedza. Na tshelede vha kati vha khou i lozwa dzinangani na vhaporofitani vhe kha lone gada la u mu toda. Dzina lawe lo pfala lunzhi li tshi khou vhalwa radioni, ndi yone ndodiseni. Mme awe zwi khou vha vhavhesa ngauri duvha le vha guma u mu vhona vho vha vho mu vhidza vha mu sema lu si lwa u tungunudza.

- 6.1 Bulani dzina la niwana wa avha vhane vha pfi mme awe, na uri o vha e wa mbeu-de. (2)
- 6.2 Bulani madzina a vhoramabindu vhe vha dzhena kha tshikwekwe tsha u via Vho-Tshavhungwa. (2)
- 6.3 Sumbedzani vhushaka vhune ha vha hone vhukati ha Vho-Tshiovhe na Vho-Khangale. (2)
- 6.4 Bulani zwithu ZWIVHILI zwe zwa fhedza tshelede ya avha mme awe. (2)
- 6.5 Talutshedzani zwe zwa itisa uri avha mme awe vha vhuye vha fhedze tshelede iyo. (2)
- 6.6 Mabindu a avha vhoramabindu vhe vha dzhena kha tshikwekwe tsha u via Vho-Tshavhungwa o fhambana hani? (3)

- 6.7 Sumbedzani tshe tsha itisa uri Vho-Tshavhungwa vha viiwe nga avha vhoramabindu. (2)
- 6.8 Ndi mini zwe zwa ita uri vhavii vha Vho-Tshavhungwa vha farwe? Talutshedzani. (2)
- 6.9 Talutshedzani masiandaitwa e a bvelela kha vhavii vha Vho-Tshavhungwa. (2)
- 6.10 Talutshedzani muhumbulo muhulwane wa nganeapfufhi iyi. (2)
- 6.11 Mafhungoni aya hu tshi pfi '*Kholomo ya hone ndi heyi*' hu tshi khou ambiwa Vho-Tshavhungwa, zwi vha zwi tshi khou amba mini? (2)
- 6.12 Mbudziso dzi tevhelaho dzi fhinduleni nga *Ee* kana *Hai*, ni dovhe ni tikedze phindulo yaṅu:
- 6.12.1 Tshitumbu tsha Vho-Tshavhungwa tsho waniwa nga vhophirisipala ḁakani. (2)
- 6.12.2 Muthu we a talutshedza zwa u viiwa ha Vho-Tshavhungwa ndi Vho-Tshiovhe. (2)
- 6.12.3 Muthu we a kunga Vho-Tshavhungwa vha tshi ya u viiwa ndi khonani yavho Vho-Andani. (2)
- 6.13 Ni a pfela na vhuṱungu vhathu vhe vha via Vho-Tshavhungwa kha zwe zwa vha bvelela? Talutshedzani. (3)
- 6.14 Ni vhona kuvielwe kwa Vho-Tshavhungwa ku tshi tendisea? Tikedzani phindulo yaṅu. (3)

[35]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 35
KANA/NA

KHETHEKANYO YA D: VHURENDI

MBUDZISO 7 (Mbudziso pfufhi)

Vhalani tshirendo tshi tevhelaho uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khatsho:

Tsho phulea – TZ Ramaliba

- 1 Ndo zwi vhona zwi sa tsha naka;
- 2 U ya fhasi na ntha zwo fhungudzea;
- 3 Muthada na u amba hu tshi vho todwa
- 4 Nda di amba nda ri tshi re hone tshi hone
- 5 Ya sa raha i do dadza.
- 6 Wo vha u tshi zwi do fhelela ngafhi?
- 7 Masiku a tshi tandulukana u dakani?
- 8 Wo vha u tshi zwi do fhelela ngani?
- 9 Khombole dzi sa divhi mbalo u lidzwani.
- 10 Ndo di amba nde tshi sa fheli tshi a tula.
- 11 Namusi ri vho amba liniwe
- 12 Tshiniwe tsho ralo u wela tshiniweni,
- 13 Ri nga takala arali zwi daho zwi dzanga.
- 14 Lu sa vhe lumongwe lu lwalaho lu mbumbeloni.
- 15 Naho zwo khakhea ri nga lidza mufhululu.
- 16 Zwo ntshushaho ndi nge u sa vhe na nyofho,
- 17 Ya u fhisa ha muno na vhutshilo halo.
- 18 Hu re na dwadze li si na dzolokwe
- 19 Zwi rathela na kha zwibebwa nga vhuhulu.
- 20 Ndo u vhudza zwi do divhea naho wa dzumba.
- 21 Putuluwa-ha u si tsha shavha zwi khagala,
- 22 Ri vhudze-ha u ndi mihwalo ya ifhio thoho,
- 23 U ambe ngoho ri sa do shata vhathu vhulada
- 24 Ra do remisa thoho na dzi si na lufu
- 25 Tsho phulea a hu na nanga.

- 7.1 Tshirendo itshi tshi na zwitanza/ndima nngana? (½)
- 7.2 Muthu ane murendi a khou amba ngae ndi wa mbeu-de? (1)
- 7.3 Ndi tshiphiri-de tshine murendi a khou ri tsho phulea? (2)

- 7.4 Topolani mutaladzi u sumbaho uri uyu a ambiwaho o vha a sa edeli hayani maduvha othe. (2)
- 7.5 Nani muhumbulo muhulwane wa tshirendo itshi. (2)
- 7.6 Sumbedzani vhushaka vhu re hone vhukati ha murendi na muthu ane u khou renda nga hae. (2)
- 7.7 Fhindulani mbudziso dzi tevhelaho nga *Ee* kana *Hai* ni dovhe ni tikedze:
- 7.7.1 Murendi o vha a tshi funa niwana wawe. (2)
- 7.7.2 Muthu ane a khou rendiwa nga hae o vha a tshi davhidzana na khonani dzawe nga u shumisa khombole. (2)
- 7.8 Nani thalutshedzo ya mutaladzi wa vhufumimbili. (2)
- 7.9 Zwine murendi a khou renda nga hazwo tshirendoni itshi ni vhona zwi tshi tendisea? Tikedzani phindulo yanu. (2)
- [17½]

KANA/NA

MBUDZISO 8 (Mbudziso pfufhi)

Vhalani tshirendo tshi tevhelaho uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khatsho:

Kha Cyril Ramaphosa – AC Bvumbi

- 1 Iwe voda la Afrika Tshipembe
- 2 Li sa kavhiwi nga tsole na vhulali.
- 3 Iwe thungununu ya govha la Nzhelele
- 4 Wo gagadela munono wa Afrika Tshipembe.
- 5 Pfumo lau la vhutulu
- 6 Lo tutulwa ngei Mambo, Mphaphuli na Turfloop
- 7 Lo rema sa banga la mutsheahothe.
- 8 Khothoni wo vhu ya na muene wa ndeme ya musuku.
- 9 Wo vha sumbandila kha Codesa,
- 10 Wo fara lubada sa Mushe.
- 11 Namusi maluvhi au ndi gatho la Davida
- 12 Wo minula Goliada kha khulunoni yawe.
- 13 U phangami i sa do fa.

14	Khulunoni wo shanduka matanza
15	U vho nga donngi i sa divhi muvoni,
16	Kana musadzi o talwaho nga tsindi
17	U vhindulusa tombo ndi u li vhea vhudzuloni halo
18	Mukapi wa tshisima a si munwi watsho

- 8.1 Ndi zwitanza zwingana/ndima dzine dza vha na mitaladzi mitanu? (½)
- 8.2 Mulaedza wa tshirendo itshi u khou livhiswa kha nnyi? (1)
- 8.3 Nwalani mutevhe wa zwikolo zwe Cyril Ramaphosa a dzhena khazwo. (3)
- 8.4 Topolani mutaladzi u sumbaho uri Cyril Ramaphosa o vha murangaphanda kha nyambedzano dza mbofholowo. (2)
- 8.5 Cyril Ramaphosa o bebwa ngafhi? (2)
- 8.6 Nweledzani mulaedza muhulwane wa tshirendo itshi. (2)
- 8.7 Vhambedzani hune Mushe na Cyril Ramaphosa vha fana hone siani la vhurangaphanda. (2)
- 8.8 Talutshedzani zwine mutaladzi wa fumimalo wa amba zwone. (2)
- 8.9 Fhedzisani fhungo li tevhelaho nga u nanga ipfi lo teaho afho zwitangini: Murendi u fanyisa maluvhi a Cyril Ramaphosa na a ... (Mushe, Goliada, Davida, Salomo). (1)
- 8.10 Ni a pfela vhutungu Cyril Ramaphosa kha zwe a tangana nazwo zwi tshi elana na tshitanza tsha vhu? Talutshedzani. (2)
- [17½]

KANA/NA

MBUDZISO 9 (Mbudziso pfufhi)

Vhalani tshirendo tshi tevhelaho uri ni do kona u fhindula mbudziso dzo disendekaho khatsho:

Dwadze Tshifu – T Makhado

- 1 Maseo anga o shanduka vhutungu
- 2 Ndi mulidzi matodzi a le nda mama
- 3 Mbilu yanga i swa nga zwe ya khuba
- 4 Ndo neta nga u fhihamelwa.
- 5 Vhutshilo hanga ho sendamela vhudzulavhafu
- 6 Ndo shaya nungo dzi ngaho dza musu ula
- 7 Ndi tshi lwa na nngwe ya vhuhali
- 8 Ndo no vha tshigodo tsha vhathu.
- 9 Khonani dzanga dzo ntshandukela
- 10 U tshimbila ndi u tou diruma
- 11 Nge muvhili wanga wa shanduka tshiguru
- 12 Lukanda lwanga lwo nambatela marambo.
- 13 Marambo anga o tshenuwa vhuvha hanga
- 14 Muvhili wanga u nukha lufu
- 15 Vhunga dunzi li tshi nona lu shushaho
- 16 Nge matso anga a noka nga tsiku.

- 9.1 Ndimba ya vhuraru tshirendoni itshi i na mitaladzi mingana? (½)
- 9.2 Mulaedza wa tshirendo itshi wo livhiswa kha vhoneyi? (1)
- 9.3 Bulani vhulwadze vhune murendi a vha naho. (1)
- 9.4 Topolani mutaladzi u sumbaho uri murendi o vhuya a vha na maanda mahulu. (2)
- 9.5 Ntshani muhumbulo muhulwane wa tshirendo itshi. (2)
- 9.6 Bulani muthu ane a kwamea nga maanda nga vhulwadze ha murendi. (1)
- 9.7 Fhindulani mbudziso dzi tevhelaho nga *Ee* kana *Hai*, ni dovhe ni tikedze:
  - 9.7.1 Murendi o vha a si na thaidzo ya u tshimbila. (2)
  - 9.7.2 Murendi o vha o no vha muthu a si tshe na khonani. (2)

9.8 Nangani phindulo i re yone kha dzi re zwitangini:

Murendi o vha a tshi (khoḏiwa/funiwa/goḏiwa/seiwa) nga khonani dzawe. (1)

9.9 Neani ṭhalutshedzo ya mutaladzi wa vhufumimbili. (2)

9.10 Ni a pfela vhuṭungu murendi kha vhulwadze vhune a vha naho? Tikedzani. (3)
[17½]

KANA/NA

MBUDZISO 10 (Mbudziso pfufhi)

Vhalani tshirendo tshi tevhelaho uri ni ḑo kona u fhindula mbudziso dzo ḑisendekaho khatsho:

Tshelede – W Silidi

- 1 U muthomi wa mirango
- 2 Iwe mulwa na tshika.
- 3 U muvhuthanyi wa mirafho
- 4 Iwe muvhofhekanyi wa dzitshaka.
- 5 U ita munnanna
- 6 Iwe muambadza maṭongo.
- 7 U nea ṭhonifho munna
- 8 Wa tshenisa midi.
- 9 Wo naka wo vhifha
- 10 Wo vhifha nga muthu.
- 11 Muḑifho wau u a vhavha
- 12 Lunako lwau a si lwa vhuthu.
- 13 U shandula mbilu-vhuthu ya vha mbilu-tombo
- 14 U sengenedza vhathu ya fhedza yo tswuka.
- 15 Wa nwa mapfura ha sala marambo
- 16 Wa tekulisa nemuḑi vhana vha sala vha tshi sika.

10.1 Tshirendo itshi tshi na mitaladzi mingana? (½)

10.2 Bulani uri mulaedza wa tshirendo itshi wo livhiswa kha vhafhio. (1)

10.3 Topolani mutaladzi u sumbaho uri tshelede i a ita uri muthu a huliswe. (2)

10.4 Kha ndima ya vhuṇa murendi u bvisela khagala vhuvhi vhu vhangwaho nga tshelede. Inwi niwalani mutevhe wa vhuvhi vhuraru. (3)

10.5 Ndi ufhio muhumbulo muhulwane une murendi a ṭoda u u fhirisela vhathuni? (2)

10.6 Fhindulani mbudziso dzi tevhelaho nga u ananya/livhanya maipfi/mafurase a re kha KHOLUMU A na ayo a re kha KHOLUMU B.

KHOLUMU A		KHOLUMU B
10.6.1	Tshelede i a pwasha ...	A maṭongo
10.6.2	Tshelede i ambadza muthu ...	B mirafho
10.6.3	Tshelede i a vhuthanya ...	C midṭi

(3 x 2) (6)

10.7 U ya nga ha kuvhonele kwanu, ni vhona tshelede i yavhudi kana i si yavhudi? Tikedzani. (3)
[17½]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA D: 35
MARAGAGUṬE: 70